Series &RQPS

Set-4

प्रश्न-पत्र कोड
Q.P. Code **22**

रोल नं.
Roll No. | | | | | | | | |

परीक्षार्थी प्रश्न-पत्र कोड को उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर अवश्य लिखें ।
Candidates must write the Q.P. Code on the title page of the answer-book.

संस्कृतम् (केन्द्रिकम्)
SANSKRIT (Core)

समयोः : होरात्रयम्
*निर्धारित समय : **3** घण्टे*
*Time allowed : **3** hours*

*पूर्णाङ्काः : **80***
*अधिकतम अंक : **80***
*Maximum Marks : **80***

	नोट		**NOTE**
(I)	कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ **19** हैं ।	(I)	Please check that this question paper contains **19** printed pages.
(II)	कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में **18** प्रश्न हैं ।	(II)	Please check that this question paper contains **18** questions.
(III)	प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिए गए प्रश्न-पत्र कोड को परीक्षार्थी उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर लिखें ।	(III)	Q.P. Code given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate.
(IV)	**कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, उत्तर-पुस्तिका में प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें ।**	(IV)	**Please write down the serial number of the question in the answer-book before attempting it.**
(V)	इस प्रश्न-पत्र को पढ़ने के लिए 15 मिनट का समय दिया गया है । प्रश्न-पत्र का वितरण पूर्वाह्न में 10.15 बजे किया जाएगा । 10.15 बजे से 10.30 बजे तक छात्र केवल प्रश्न-पत्र को पढ़ेंगे और इस अवधि के दौरान वे उत्तर-पुस्तिका पर कोई उत्तर नहीं लिखेंगे ।	(V)	15 minute time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10.15 a.m. From 10.15 a.m. to 10.30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer-book during this period.

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

General Instructions :

Question paper is divided into 4 sections.

It has total 18 questions.

Section A *– 1 Question no. 1 to 1*

Section B *– 3 Questions no. 2 to 4*

Section C *– 4 Questions no. 5 to 8*

Section D *– 10 Questions no. 9 to 18*

Attempt questions as per specific instructions.

Write question no. in answer book before attempting it.

सामान्य निर्देशाः

अस्मिन् प्रश्नपत्रे **चत्वारः** *खण्डाः सन्ति ।*

अस्मिन् प्रश्नपत्रे अष्टादश **(18)** *प्रश्नाः सन्ति ।*

खण्डः ‘क’ – *1 – प्रश्नसंख्या 1*

खण्डः ‘ख’ *– 3 – प्रश्नसंख्या 2 – 4*

खण्डः ‘ग’ *– 4 – प्रश्नसंख्या 5 – 8*

खण्डः ‘घ’ *– 10 – प्रश्नसंख्या 9 – 18*

विशिष्ट-निर्देशानुसारं प्रश्नाः समाधेयाः ।

उत्तरपुस्तिकायां लेखनात् पूर्वं सर्वप्रथमं प्रश्नसंख्या लेखनीया ।

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

खण्डः 'क'

अपठितांश-अवबोधनम् — *10 अङ्काः*

अपठितांश अवबोधन

Unseen Reading Comprehension

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत :
निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर दिये हुए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए :
Read the following passage and answer the given questions in Sanskrit :

संस्कृतसाहित्ये भारतवर्षस्य गौरवं स्थाने-स्थाने वर्णितं वर्तते । भारतभूमिः तु कर्मभूमिः । देवाः अपि अस्याः गीतानि गायन्ति । भारतीयसंस्कृतेः आधारभूतं गुणद्वयम् वर्तते – त्यागः सेवा च । वयं संग्रहे विश्वासं न कुर्मः । अस्माकं श्रद्धा तु त्यागे एव । सर्वेषु मनुष्येषु एकः एव आत्मा । विविधजातिषु समुत्पन्नाः जनाः भारते निवसन्ति । यदि सर्वे स्वार्थभावनायाः त्यागं कुर्युः, सेवाभावनां च स्वीकुर्युः, तदा अस्माकं देशः पुनः स्वप्राचीनं गौरवपदं प्राप्नुयात् । देशे ऐक्यभावं वर्धयितुं श्रीशंकराचार्यः देशस्य चतुर्षु कोणेषु चत्वारि मठानि स्थापितवान् । एतानि मठानि भारते सांस्कृतिकचेतनायाः प्रसारम् अकुर्वन् । नूनम् आध्यात्मिकता एव ऐक्यभावनायुक्ता अस्य अमूल्या सम्पत्तिः । यदि एषा सम्पत्तिः विनश्यति तदा मानवतायाः एव विनाशः भविष्यति ।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)
एक शब्द में उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)
Answer in one word : (Only two questions) — *2×1=2*

(i) भारतभूमिः कीदृशी भूमिः ?

(ii) अस्माकं का त्यागे एव ?

(iii) आध्यात्मिकता अस्य देशस्य कीदृशी सम्पत्तिः ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)
पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)
Answer in a complete sentence : (Only two questions) — *2×2=4*

(i) भारतीयसंस्कृतेः आधारभूतं गुणद्वयं किं वर्तते ?

(ii) कदा अस्माकं देशः पुनः स्वप्राचीनं गौरवपदं प्राप्नुयात् ?

(iii) कीदृशाः जनाः भारते निवसन्ति ?

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(इ) अस्य अनुच्छेदस्य द्वित्रिशब्दात्मकं (समुचितं) शीर्षकं लिखत ।

इस अनुच्छेद का दो या तीन शब्दों में उचित शीर्षक लिखिए ।

Write a suitable title for this passage in two or three words. *1×1=1*

(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत : (केवलं प्रश्नत्रयम्)

निर्देशानुसार उत्तर दीजिए : (केवल तीन प्रश्न)

Answer as directed : (Only three questions) *3×1=3*

(i) 'गुणद्वयम्' इति पदस्य विशेषणपदं चिनुत :

(A) त्यागः

(B) आधारभूतम्

(C) भारतीयसंस्कृतेः

(D) अस्ति

(ii) 'देवाः' इति पदस्य क्रियापदम् चिनुत :

(A) अस्ति

(B) कुर्मः

(C) गायन्ति

(D) कुर्युः

(iii) 'स्थापितवान्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं चिनुत :

(A) जनाः

(B) एषा

(C) एतानि

(D) श्रीशंकराचार्यः

(iv) 'संग्रहः' इति पदस्य विपर्ययपदम् अत्र किं प्रयुक्तम् ?

(A) सेवा

(B) त्यागः

(C) सम्पत्तिः

(D) समुत्पन्नाः

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

खण्ड: 'ख'

रचनात्मक-कार्यम्

रचनात्मक कार्य

Writing Skills

15 अङ्का:

2. भवान्/भवती प्रधानाचार्यं प्रति सच्चरित्रप्रमाणपत्र-प्राप्त्यर्थं लिखिते पत्रे, मञ्जूषा-प्रदत्तशब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा पत्रं पुनः लिखतु ।

प्रधानाचार्य को अच्छे चरित्र प्रमाणपत्र प्राप्ति के लिए लिखे गये प्रार्थना-पत्र में मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से रिक्त स्थानों की पूर्ति करके प्रार्थना-पत्र को पुनः लिखिए ।

In an application written to the Principal for a good character certificate, you need to fill in the blanks with the help of the words given in the box below and rewrite the same. $10 \times \frac{1}{2} = 5$

पत्रम्

(i) ______________,

प्रधानाचार्यः

ज्ञान स्वरूप विद्यालयः, नव दिल्ली,

(ii) ____________

अहं सविनयं निवेदयामि यत् मम परीक्षा-परिणामः (iii) __________ जातः । अहं द्वादशकक्षायां पञ्चाशीतिः प्रतिशतम् (iv) ________ प्राप्य उत्तीर्णवान् । सम्प्रति स्नातककक्षायाम् प्रवेशार्थं सच्चरित्रप्रमाणपत्रस्य (v) __________ वर्तते । कृपया मह्यम् (vi) __________ प्रदाय (vii) _________ कुर्वन्तु । येन महाविद्यालये मदीयः (viii) _________ सुलभः स्यात् । आशासे एतत् प्रमाणपत्रं (ix) __________ प्राप्स्यति ।

धन्यवादाः ।

भवदीयः शिष्यः/भवदीया शिष्या

दिनाङ्कः ________ (x) ___________ ।

मञ्जूषा

महोदयाः, आवश्यकता, सेवायाम्, उद्घोषितः, सच्चरित्रप्रमाणपत्रम्, अनुगृहीतं, शीघ्रम्, श्यामः/श्यामा, प्रवेशः, अङ्कान् ।

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

3. (क) मञ्जूषा-प्रदत्तशब्दानां सहायतया अधोलिखितायां लघुकथायां रिक्तस्थानानि पूरयित्वा कथां पुनः लिखत :

मंजूषा में दिये गए शब्दों की सहायता से नीचे लिखी लघुकथा में रिक्त स्थान भरकर कथा को पुनः लिखिए :

Complete the blanks of the following short story, with the help of the words given in the box below and rewrite the same : $10\times\frac{1}{2}=5$

दाक्षिणात्ये जनपदे (i) ____________ नाम नगरम् आसीत् । तस्य समीपम् एकः (ii) ____________ आसीत् । तत्र चित्रग्रीवः कपोतराजः (iii) ____________ । एकदा कश्चिद् व्याधः तत्र आगच्छत् । सः वृक्षस्य (iv) ____________ जालं प्रसारयति । उपरि च (v) __________ क्षिपति । तण्डुलान् (vi) __________ आगताः कपोताः जाले बद्धाः अभवन् । सर्वे कपोताः मिलित्वा (vii) ___________ सह उदपतन् । ते जालं नीत्वा मूषकराजस्य (viii) ___________ पार्श्वे अगच्छन् । सः तेषां (ix) __________ आसीत् । हिरण्यकः जालम् (x) ___________ । एवं हि कपोताः मुक्ताः अभवन् ।

मञ्जूषा

हिरण्यकस्य, मित्रम्, भक्षयितुम्, अधः, विशालवृक्षः, महिलारोप्यम्, वसति स्म, जालेन, अकृन्तत्, तण्डुलकणान् ।

अथवा

(ख) अधोलिखित-संवादे रिक्तस्थानानि पूरयत :

निम्नलिखित संवाद में रिक्त स्थान भरिए :

Fill in the blanks in the following conversation : $5\times1=5$

सूर्यकान्तः — किं जानासि चन्द्रिके ! अस्माकं देशस्य पूर्वनाम किम् आसीत् ।

चन्द्रिका — (i) ________________________ ।

सूर्यकान्तः — सत्यमुक्तम् आर्यावर्तस्य अर्थोऽस्ति-आर्याणां स्थानम् । अत्र आर्यशब्दस्य अर्थः कः ?

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

चन्द्रिका — (ii) ____________________ ।

सूर्यकान्तः — शोभनम् । अत्र सर्वे श्रेष्ठाः जनाः एव निवसन्ति स्म । भारतं नाम केन नाम्ना सञ्जातम् ?

चन्द्रिका — (iii) ____________________ ।

सूर्यकान्तः — शोभनम् भरत नाम्ना एव ऋषभदेवस्य पुत्रः चक्रवर्ती राजा भरतः आसीत् । एकः अन्यः अपि भरतः आसीत् । सः कस्य पुत्रः आसीत् ?

चन्द्रिका — (iv) ____________________ ।

सूर्यकान्तः — आम् शोभनम् । दशरथस्य ज्येष्ठ पुत्रः रामः आसीत् । रामसीताभ्यां सह कः वनं गतवान् ?

चन्द्रिका — (v) ____________________ ।

सूर्यकान्तः — शोभनम् । लक्ष्मणेन तु वने भक्तिपूर्वकं सीतारामयोः सेवा कृता । चतुर्दशवर्षपर्यन्तं रामः वने उषित्वा रावणं हत्वा च अयोध्यां प्रतिनिवृत्तः आसीत् ।

4. अधोलिखितवाक्येषु केषाञ्चन **पञ्च**वाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत :
निम्नलिखित वाक्यों में से किन्हीं **पाँच** वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद कीजिए :
Translate any **five** sentences in Sanskrit from the following sentences : *5×1=5*

(i) पुत्र अपने पिता के साथ गाँव जाता है ।
The son goes to the village with his father.

(ii) नदी के दोनों ओर वृक्ष हैं ।
There are trees on both sides of the river.

(iii) सरिता प्रतिदिन विद्यालय जाती है ।
Sarita goes to school everyday.

(iv) बालक कक्षा में श्लोक गाते हैं ।
The boys sing shlokas in class.

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(v) हम सब भ्रमण के लिए चण्डीगढ़ गये थे ।
We all went to Chandigarh for excursion.

(vi) दिव्या कल वाराणसी जाएगी ।
Divya will go to Varanasi tomorrow.

(vii) कनिका के पिता अध्यापक हैं ।
Kanika's father is a teacher.

खण्डः 'ग'

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् — *20 अङ्काः*

अनुप्रयुक्त-व्याकरण

Applied Grammar

5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कित-पदानां सन्धिच्छेदं सन्धिं वा कुरुत : (प्रश्नषट्कं केवलम्)
निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों का सन्धि-विच्छेद अथवा सन्धि कीजिए : (केवल छः प्रश्न)
Disjoin or join sandhis in the underlined words of the following sentences : (Only six questions) : *6×1=6*

(i) <u>नास्ति</u> कोऽपि अवकाशः ।

(ii) तदाहं <u>जीवन् + अपि</u> मृतः ।

(iii) तत्किमपि <u>यथेच्छं</u> प्रच्छ ।

(iv) शठः <u>सहस्रैरपि</u> शिक्ष्यमाणः ।

(v) तद्वत् सुवर्णमिह <u>नैव</u> करोति नादम् ।

(vi) <u>एतदनुशासनम्</u> ।

(vii) <u>भोजश्चापि</u> चिरं प्रजाः पालितवान् ।

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

6. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कित पदानाम् उचितं समस्तपदं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चिनुत : (केवलं प्रश्नपञ्चकम्)

निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों का उचित समस्त पद या उचित विग्रह को प्रदत्त विकल्पों से चुनिए : (केवल पाँच प्रश्न)

Select the appropriate expound from the given choices for the underlined words 'समस्तपद' or 'विग्रह' of the following sentences : (Only five questions) *5×1=5*

(i) अलूक्षाः धर्मकामाः स्युः ।

(A) लूक्षाः अनु

(B) न लूक्षाः

(C) लूक्षाभावः

(D) लूक्षस्य पश्चात्

(ii) सुमित्रामातः ! इतस्तावत् ।

(A) सुमित्रा मातः

(B) सुमित्रायै मातः

(C) सुमित्रा माता यस्य सः तत्सम्बुद्धौ

(D) सुमित्रायाः मातः

(iii) परस्परमनुव्रतौ पतिपत्न्यौ त्रिवर्गं साधयतः ।

(A) त्रीन् वर्गान्

(B) त्रयः वर्गाः यस्य सः तम्

(C) वर्गाणाम् त्रयम्

(D) त्रयाणाम् वर्गाणाम् समाहारः

(iv) सः एवमभिज्ञाय त्वया यथोचितं व्यवहरिष्यति ।

(A) यथा उचितम्

(B) उचितम् अनतिक्रम्य

(C) उचितं यथा

(D) उचितस्य पश्चात्

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(v) स्वयमेव कुलगुरुं पितरौ च सभाजयितुं गमिष्याव: ।

(A) माता च पिता च

(B) मातु: च पितु: च

(C) पिता च पिता च

(D) मात्रा च पित्रा च

(vi) इमां भविष्यवाणीं निशम्य मुञ्जो विच्छायवदन: अभूत् ।

(A) विच्छायम् वदनम् यस्य स:

(B) विच्छाय: च वदन: च

(C) विच्छायम् अनतिक्रम्य

(D) विच्छायेन वदनेन स:

(vii) इत्यासीत् गुरो: पादानां मतम् ।

(A) गुरुपादानाम्

(B) गुरुपादाय

(C) गुरवेपादम्

(D) गुरुपादम्

7. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं संयोजितं विभाजितं वा प्रकृति-प्रत्यययोगं प्रदत्त-विकल्पेभ्य: चिनुत : (केवलं प्रश्नषट्कम्)

निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों के उपयुक्त संयुक्त अथवा विभक्त प्रकृति-प्रत्यय योग को दिए हुए विकल्पों में से चुनिए : (केवल छ: प्रश्न)

From the given choices, choose the correct combination of joint or disjoint set of suffix for the underlined words in the following sentences : (Only six questions) *6×1=6*

(i) कृतालङ्कारभूतो गत: ।

(A) गम् + क्त

(B) गम् + क्तवतु

(C) गम् + तव्यत्

(D) गम् + अनीयर्

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(ii) युधिष्ठिर: तां द्यूते <u>हृ + णिच् + क्तवतु</u> ।

(A) हृतवान्

(B) हर्तवान्

(C) हारितवान्

(D) हारितम्

(iii) सिद्धोऽहं <u>बलवान्</u> सुखी ।

(A) बल + मतुप्

(B) बल + क्तवतु

(C) बल + तल्

(D) बल + तव्यत्

(iv) तदाहं <u>जीवन्</u> अपि मृत: ।

(A) जीव् + शतृ

(B) जीव् + शानच्

(C) जीव् + क्त

(D) जीव् + तव्यत्

(v) शठ: सहस्रैरपि <u>शिक्ष्यमाण:</u> ।

(A) शिक्ष् + मतुप्

(B) शिक्ष् + शानच्

(C) शिक्ष् + वतुप्

(D) शिक्ष् + शतृ

(vi) <u>राजकुमार + ङीप्</u> सर्वविद्या निष्णाता जाता ।

(A) राजकुमारी

(B) राजकुमार्य:

(C) राजकुमारि

(D) राजकुमारीणाम्

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(vii) अत्रभवन्तः नारी-<u>स्वाधीनताम्</u> अधिकृत्य किं कथयन्ति ?

(A) स्वाधीन + टाप्

(B) स्वाधीन + तल्

(C) स्वाधीन + क्तवतु

(D) स्वाधीन + क्त

8. समुचितम् उपपद-विभक्तिरूपं चिनुत । (केवलं प्रश्नत्रयम्)

उपयुक्त उपपद-विभक्ति रूप को चुनिए । (केवल तीन प्रश्न)

Choose the appropriate subordinate clause form. (Only three questions) $3 \times 1 = 3$

(i) _______ न प्रमदितव्यम् ।

(A) कुशलाय

(B) कुशलेन

(C) कुशलात्

(D) कुशलम्

(ii) हा ! धिक् _______ ।

(A) अस्मात्

(B) अस्मान्

(C) अस्मभ्यम्

(D) अस्माकम्

(iii) महाराज शिववीरस्य _______ वयं शिरसा वहामः ।

(A) आज्ञा

(B) आज्ञाम्

(C) आज्ञया

(D) आज्ञायाः

(iv) किं गुरुवर्यैः _______ अधिकृत्य पित्रे कथितम् ?

(A) माम्

(B) अहम्

(C) मह्यम्

(D) मम

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

खण्डः 'घ'

(i) पठितावबोधनम्

पठित-अवबोधन

Reading Comprehension

25 अङ्काः

9. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत :
निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर उस पर आधारित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :
Read the following prose passage and answer the questions based on them in Sanskrit : *5*

मातृदेवो भव । पितृदेवो भव । आचार्यदेवो भव । अतिथिदेवो भव । यानि अनवद्यानि कर्माणि, तानि सेवितव्यानि, नो इतराणि । यान्यस्माकं सुचरितानि तानि त्वयोपास्यानि, नो इतराणि । अथ यदि ते कर्मविचिकित्सा वा वृत्तविचिकित्सा वा स्यात् । ये तत्र ब्राह्मणाः सम्मर्शिनः, युक्ता आयुक्ताः, अलूक्षाः धर्मकामाः स्युः, यथा ते तत्र वर्तेरन् तथा तत्र वर्तेथाः । एष आदेशः । एष उपदेशः । एषा वेदोपनिषत् ।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)
एक शब्द में उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)
Answer in one word : (Only two questions) $2\times\frac{1}{2}=1$
(i) पिता कः भव ?
(ii) इतराणि (निन्द्यानि) कानि न सेवितव्यानि ?
(iii) एषा का ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)
पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)
Answer in a complete sentence : (Only two questions) *2×1=2*
(i) ब्राह्मणाः कीदृशाः स्युः ?
(ii) कीदृशानि कर्माणि सेवितव्यानि ?
(iii) कानि त्वयोपास्यानि ?

(इ) यथानिर्देशम् उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)
निर्देशानुसार उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)
Answer as directed : (Only two questions) *2×1=2*
(i) 'वर्तेरन्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?
(ii) 'कर्माणि' इति पदस्य विशेषणपदं किम् ?
(iii) 'दुश्चरितानि' इति पदस्य विपर्ययपदं किम् ?

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

10. अधोलिखितं पद्यं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत :

निम्नलिखित पद्य को पढ़कर उस पर आधारित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :

Read the following poetry and answer the questions based on them in Sanskrit : *5*

गुणी गुणं वेत्ति न वेत्ति निर्गुणः,
बली बलं वेत्ति न वेत्ति निर्बलः ।
पिको वसन्तस्य गुणं न वायसः,
करी च सिंहस्य बलं न मूषकः ।।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)

एक शब्द में उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)

Answer in one word : (Only two questions) $2\times\frac{1}{2}=1$

(i) गुणी कं वेत्ति ?

(ii) पिकः कस्य गुणं जानाति ?

(iii) निर्बलः कं न वेत्ति ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)

Answer in a complete sentence : (Only two questions) $2\times1=2$

(i) सिंहस्य बलं कः न जानाति ?

(ii) सिंहस्य बलं कः जानाति ?

(iii) वायसः कस्य गुणं न जानाति ?

(इ) यथानिर्देशम् उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)

निर्देशानुसार उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)

Answer as directed : (Only two questions) $2\times1=2$

(i) 'काकः' इति पदस्य पर्यायपदं किम् ?

(ii) 'निर्बलः' इति पदस्य विपर्ययपदं किम् ?

(iii) 'गुणी' इति कर्तृपदस्य क्रियापदं किम् ?

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

11. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत :

निम्नलिखित नाट्यांश को पढ़कर उस पर आधारित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :

Read the following part of a drama and answer the questions based on it in Sanskrit : *5*

मदालसा — (हसित्वा) नहि जानन्ति ते यदहं तु विवाहबन्धनं स्वीकर्तुं न इच्छामि ।

कुण्डला — किं करिष्यसि तदा ?

मदालसा — ब्रह्मवादिनी भविष्यामि । आचार्येति पदं प्राप्य शिष्येभ्य: जीवनकलां शिक्षयिष्यामि ।

कुण्डला — जाने तेऽभिरुचिम् अध्ययने अध्यापने च । परं यथा लतेयं सहकारमवलम्बते तथैव नारी जीवनयात्रायां कमपि सहचरम् अपेक्षते य: तस्या: अवलम्बनं स्यात् ।

मदालसा — नास्ति मत्कृते आवश्यकता अवलम्बनस्य । स्वयं समर्था जीवनपथे चलितुमहं न कस्यापि सङ्केतै: नर्तितुं पारयामि ।

कुण्डला — नर्तिष्यसि तदा एकाकिनी एव ।

मदालसा — (विहस्य) यदि त्वं शीघ्रमेव पतिगृहं गमिष्यसि तदा एकाकिनी भविष्यामि परम् एक: उपाय: अपि चिन्तित: मया ।

कुण्डला — क: उपाय: ?

मदालसा — सङ्गीत साहित्य-माध्यमेन ब्रह्मविद्यां सरसां विधाय बहुभ्य: शिशुभ्य: शिक्षणं प्रदास्यामि ।

प्रश्ना:

(अ) एकपदेन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)

एक शब्द में उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)

Answer in one word : (Only two questions) $2\times\frac{1}{2}=1$

(i) मदालसा का भविष्यति ?

(ii) लता कम् अवलम्बते ?

(iii) मदालसा कस्य आवश्यकतां न अनुभवति ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)

Answer in a complete sentence : (Only two questions) *2×1=2*

(i) मदालसा हसित्वा स्वविवाहविषये कुण्डलां प्रति किं कथयति ?

(ii) मदालसा आचार्येति पदं प्राप्य किं करिष्यति ?

(iii) नारी जीवनयात्रायां किम् अपेक्षते ?

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(इ) यथानिर्देशम् उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)

निर्देशानुसार उत्तर दीजिए : (केवल दो प्रश्न)

Answer as directed : (Only two questions) *2×1=2*

(i) 'गमिष्यसि' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किं प्रयुक्तम् ?

(ii) 'बहुभ्य:' इति विशेषणपदस्य विशेष्यपदं किम् ?

(iii) 'अहम् न कस्यापि सङ्केतै: नर्तितुं पारयामि' अत्र वाक्ये 'अहम्' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

12. (क) अधोलिखितस्य पद्यस्य भावार्थं मञ्जूषाप्रदत्त-शब्दै: पूरयित्वा पुन: लिखत :
निम्नलिखित पद्य का भावार्थ मञ्जूषा में दिए गए शब्दों से भरकर पुन: लिखिए :

Rewrite the gist of the following verse by filling it with the help of the words given in the box : *3×1=3*

त्रैलोक्यं दग्धुकामेव, ललाटपुटसंस्थिता ।
भृकुटिर्लक्ष्मणस्यैषा, नियतीव व्यवस्थिता ।।

भावार्थ:

सौमित्रस्य एषा (i) ___________ स्थिता भृकुटि: सर्वां । (ii) _____________ दग्धुमिच्छन्ती नियति: इव । (iii) ___________ अस्ति ।

मञ्जूषा

भुवं, मस्तकमध्ये, सुस्थिता ।

अथवा (OR)

(ख) प्रदत्तभावार्थत्रयात् शुद्धं भावार्थं चित्वा लिखत :

दिए हुए तीन भावार्थों में से शुद्ध भावार्थ चुनकर लिखिए :

Write the correct essence from three essences of the following each part :

(अ) 'अनन्यशासनामुर्वीं शशासैकपुरीमिव ।'

(i) न अन्यशासकेन शासितां पृथ्वीम् एकपुरीमिव शासनं चकार ।

(ii) अन्यशासकेन शासितां वसुधां शशास ।

(iii) स्वशासकेन शासितं नगरं रक्षितवान् ।

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(आ) 'मया दृढं परीक्षितोऽसि ।'

(i) मया त्वं परीक्ष्यसे ।

(ii) त्वं मम परीक्षां करोषि ।

(iii) अहं तव कठिनपरीक्षां कृतवान् ।

(इ) 'इदमस्तीदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम् ।'

(i) मम पार्श्वे एतन्मात्रं धनमस्ति, परम् इतः अत्यधिकमपि धनम् अहं प्राप्स्यामि ।

(ii) इदं वस्तु ममास्ति अन्यमपि मम एव स्यात् ।

(iii) इदमस्ति इति चिन्तयित्वा कोऽपि सन्तुष्टः न भवति ।

13. अधोलिखित-श्लोकस्य प्रदत्ते अन्वये रिक्तस्थानानि मञ्जूषाप्रदत्त-शब्दानां सहायतया पूरयत :

निम्नलिखित श्लोक के दिये हुए अन्वय में रिक्त स्थानों की पूर्ति मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से कीजिए :

The prose-order rendering of the following verse is given. Fill in the blanks with the help of words given in the box : *3×1=3*

अक्षोभ्यः क्षोभितः केन, लक्ष्मणो धैर्यसागरः ।
येन रुष्टेन पश्यामि, शताकीर्णमिवाग्रतः ॥

अन्वयः

केन अक्षोभ्यः (i) ____________ लक्ष्मणः क्षोभितः येन (ii) ____________

शताकीर्णम् इव (iii) ____________ पश्यामि ।

मञ्जूषा

रुष्टेन, धैर्यसागरः, अग्रतः ।

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

14. ‘क’ स्तम्भस्य वाक्यानां ‘ख’ स्तम्भस्य उपयुक्तवाक्यैः सह मेलनं कुरुत ।

‘क’ स्तम्भ के वाक्यों का ‘ख’ स्तम्भ के उपयुक्त वाक्यों के साथ मिलान कीजिए ।

Match the sentences of column ‘क’ with suitable sentences of column ‘ख’. $4\times\frac{1}{2}=2$

	‘क’ स्तम्भः		*‘ख’ स्तम्भः*
i.	ईश्वरोऽहमहं भोगी	1.	नूनं त्वया यास्यति ।
ii.	अपि श्रुताः भवद्भिः	2.	सिद्धोऽहं बलवान् सुखी ।
iii.	विशेषतः सर्वविदां समाजे	3.	मम सखीविचाराः ।
iv.	नैकेनापि समं गता वसुमती	4.	विभूषणं मौनमपण्डितानाम् ।

15. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कित-पदानां प्रसङ्गानुसारं शुद्धम् अर्थं मञ्जूषातः चित्वा लिखत :

निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों का प्रसंगानुसार शुद्ध अर्थ मञ्जूषा से चुनकर लिखिए :

Choose and write the appropriate meanings of the underlined words in the following sentences with the help of the words given in the box : $4\times\frac{1}{2}=2$

(i) यदि ते कर्मविचिकित्सा वा ।

(ii) रोदितव्ये काले सौमित्रिणा धनुर्गृहीतम् ।

(iii) त्यागाय संभृतार्थानां सत्याय मितभाषिणाम् ।

(iv) सेतुर्येन महोदधौ विरचितः क्वासौ दशास्यान्तकः ।

मञ्जूषा

रावणनाशकः, कर्मसन्देहः, लक्ष्मणेन, अल्पभाषिणाम्

(ii) संस्कृतसाहित्यस्य सामान्यपरिचयः *10 अङ्काः*

संस्कृत साहित्य का सामान्य परिचय

General Introduction to Sanskrit Literature

16. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत : (केवलं प्रश्नत्रयम्)

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए : (केवल तीन प्रश्न)

Answer the following questions : (Only three questions) $3\times1=3$

(i) ‘नैकेनापि समं गता वसुमती’ इत्यस्य पाठस्य सन्दर्भग्रन्थः कः ?

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

(ii) श्रीमद्भगवद्-गीताया: लेखक: क: ?

(iii) 'मदालसा' पाठस्य लेखिका का ?

(iv) 'शिवराजविजयम्' इति ग्रन्थस्य रचनाकार: क: ?

17. मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां साहाय्येन रिक्तस्थानानि पूरयित्वा लिखत । (केवलं प्रश्नत्रयम्)

मञ्जूषा में दिये गये शब्दों की सहायता से रिक्त स्थानों की पूर्ति करके लिखिए । (केवल तीन प्रश्न)

Fill in the blanks with the help of the words given in the box.

(Only three questions) *3×1=3*

(i) नान्दी नाटकस्य _______ भवति ।

(ii) 'कादम्बरी' इति ग्रन्थस्य लेखक: _______ अस्ति ।

(iii) छन्दोरहिता रचना _______ कथ्यते ।

(iv) कालिदासेन रचितं 'मेघदूतम्' _______ अस्ति ।

मञ्जूषा

गद्यम्, बाणभट्ट:, खण्डकाव्यम्, प्रारम्भे ।

18. समुचितं मेलयत :

समुचित मिलान कीजिए :

Match properly : *4×1=4*

i.	स्वप्नवासवदत्तम्	1.	भरतमुनि:
ii.	नाट्यशास्त्रम्	2.	महाकवि: भास:
iii.	नाटकस्य प्रधानम् अङ्गम्	3.	विदूषक:
iv.	हास्यकलाकार:	4.	अभिनय:

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

Marking Scheme
Strictly Confidential
(For Internal and Restricted use only)
Senior Secondary School Certificate Examination, 2024
SUBJECT NAME SANSKRIT CORE (Q.P. CODE 22)

General Instructions: -

1	You are aware that evaluation is the most important process in the actual and correct assessment of the candidates. A small mistake in evaluation may lead to serious problems which may affect the future of the candidates, education system and teaching profession. To avoid mistakes, it is requested that before starting evaluation, you must read and understand the spot evaluation guidelines carefully.
2	**"Evaluation policy is a confidential policy as it is related to the confidentiality of the examinations conducted, Evaluation done and several other aspects. Its' leakage to public in any manner could lead to derailment of the examination system and affect the life and future of millions of candidates. Sharing this policy/document to anyone, publishing in any magazine and printing in News Paper/Website etc may invite action under various rules of the Board and IPC."**
3	Evaluation is to be done as per instructions provided in the Marking Scheme. It should not be done according to one's own interpretation or any other consideration. Marking Scheme should be strictly adhered to and religiously followed. **However, while evaluating, answers which are based on latest information or knowledge and/or are innovative, they may be assessed for their correctness otherwise and due marks be awarded to them. In class-XII, while evaluating two competency-based questions, please try to understand given answer and even if reply is not from marking scheme but correct competency is enumerated by the candidate, due marks should be awarded.**
4	The Marking scheme carries only suggested value points for the answers These are in the nature of Guidelines only and do not constitute the complete answer. The students can have their own expression and if the expression is correct, the due marks should be awarded accordingly.
5	The Head-Examiner must go through the first five answer books evaluated by each evaluator on the first day, to ensure that evaluation has been carried out as per the instructions given in the Marking Scheme. If there is any variation, the same should be zero after delibration and discussion. The remaining answer books meant for evaluation shall be given only after ensuring that there is no significant variation in the marking of individual evaluators.
6	Evaluators will mark(√) wherever answer is correct. For wrong answer CROSS 'X" be marked. Evaluators will not put right (✓) while evaluating which gives an impression that answer is correct and no marks are awarded. **This is most common mistake which evaluators are committing.**
7	If a question has parts, please award marks on the right-hand side for each part. Marks awarded for different parts of the question should then be totaled up and written in the left-hand margin and encircled. This may be followed strictly.
8	If a question does not have any parts, marks must be awarded in the left-hand margin and encircled. This may also be followed strictly.
9	If a student has attempted an extra question, answer of the question deserving more marks should be retained and the other answer scored out with a note **"Extra Question"**.
10	No marks to be deducted for the cumulative effect of an error. It should be penalized only once.
11	A full scale of marks __________(example 0 to 80/70/60/50/40/30 marks as given in Question Paper) has to be used. Please do not hesitate to award full marks if the answer deserves it.
12	Every examiner has to necessarily do evaluation work for full working hours i.e., 8 hours every day and evaluate 20 answer books per day in main subjects and 25 answer books per day in other subjects (Details are given in Spot Guidelines).This is in view of the reduced syllabus and number of questions in question paper.
13	Ensure that you do not make the following common types of errors committed by the Examiner in the past:- • Leaving answer or part thereof unassessed in an answer book. • Giving more marks for an answer than assigned to it. • Wrong totaling of marks awarded on an answer. • Wrong transfer of marks from the inside pages of the answer book to the title page. • Wrong question wise totaling on the title page. • Wrong totaling of marks of the two columns on the title page. • Wrong grand total.

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

	• Marks in words and figures not tallying/not same. • Wrong transfer of marks from the answer book to online award list. • Answers marked as correct, but marks not awarded. (Ensure that the right tick mark is correctly and clearly indicated. It should merely be a line. Same is with the X for incorrect answer.) • Half or a part of answer marked correct and the rest as wrong, but no marks awarded.
14	While evaluating the answer books if the answer is found to be totally incorrect, it should be marked as cross (X) and awarded zero (0)Marks.
15	Any unassessed portion, non-carrying over of marks to the title page, or totaling error detected by the candidate shall damage the prestige of all the personnel engaged in the evaluation work as also of the Board. Hence, in order to uphold the prestige of all concerned, it is again reiterated that the instructions be followed meticulously and judiciously.
16	The Examiners should acquaint themselves with the guidelines given in the "**Guidelines for Spot Evaluation**" before starting the actual evaluation.
17	Every Examiner shall also ensure that all the answers are evaluated, marks carried over to the title page, correctly totaled and written in figures and words.
18	The candidates are entitled to obtain photocopy of the Answer Book on request on payment of the prescribed processing fee. All Examiners/Additional Head Examiners/Head Examiners are once again reminded that they must ensure that evaluation is carried out strictly as per value points for each answer as given in the Marking Scheme.

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

अंक-योजना (Marking Scheme) XII Class 2024

संस्कृतम् केन्द्रिकम् (Sanskrit Core)

(QP **Code**) 22 Series Set 4 MM 80

कृपया ध्यान दीजिएः

1। कुछ प्रश्नों के विकल्पात्मक उत्तर भी हो सकते हैं। इस अङ्क योजना में दिए गए उत्तर निदर्शनात्मक हैं। इनके अतिरिक्त भी संदर्भानुसार सही उत्तर हो सकते हैं, अतः अङ्क दिए जाएँ।

2। अनुच्छेद अथवा श्लोकों पर आधारित प्रश्न अवबोधनात्मक हैं। विद्यार्थी अनुच्छेद में दिए गए शब्दों के स्थान पर पर्यायवाची शब्दों का प्रयोग भी कर सकते हैं, इसके लिए भी अङ्क दिए जाएँ। विद्यार्थी उत्तर देते समय उपयुक्त विभक्ति अथवा वचन का प्रयोग नहीं करते तो अंशतः अङ्क काटे जाएँ, संपूर्ण नहीं।

3। त्रुटिपूर्ण वर्तनी अथवा अशुद्ध व्याकरणात्मक प्रयोगों के लिए अनुपाततः अङ्क काटे जाएँ न कि पूरे अङ्क।

4। आंशिक दृष्टि से सही उत्तरों के लिए भी अंशतः अङ्क अवश्य दिए जाएँ।

5। खण्ड 'ख' में (रचनात्मकं कार्यम्) विषयप्रतिपादन और वाक्य संरचना प्रमुख है, न कि वाक्य का सौंदर्य तत्त्व। आंशिक वाक्य-शुद्धता के लिए भी अङ्क दिए जाएँ।

6। जिन प्रश्नों में बच्चों को उत्तर लिखने के लिए अतिरिक्त प्रश्न दिए गए हैं वहाँ किसी भी क्रम में प्रश्नों के उत्तर लिखने के लिए अङ्क दिए जाएँ। जैसे दिए गए तीन प्रश्नों में से किन्हीं भी दो सही उत्तरों पर अङ्क दिए जाएँ चाहे तीन में से पहला उत्तर ग़लत भी हो अन्तिम दो प्रश्नों को सही माना जाए।

संकेतात्मक उत्तर व अंक विभाजन ः

खण्डः 'क' (अपठितांश-अवबोधनम्) 10 अङ्काः

1। (अ) एकपदेन उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक। (केवलं प्रश्नद्वयम्) **2×1=2**

(i) **कर्मभूमिः** (ii) **श्रद्धा** (iii) **अमूल्या**

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक। (केवलं प्रश्नद्वयम्) **2×2=4**

(i) भारतीयसंस्कृतेः आधारभूतं गुणद्वयं त्यागः सेवा च अस्ति ।

(ii) यदि सर्वे स्वार्थभावनायाः त्यागं कुर्युः सेवाभावनां च स्वीकुर्युः तदा अस्माकं देशः स्वप्राचीनं गौरवपदं प्राप्नुयात्।

(iii) विविध-जातिषु समुत्पन्नाः जनाः भारते निवसन्ति।

(इ) **भारतवर्षस्य गौरवम्/भारतवर्षम्/भारतभूमिः कर्मभूमिः** अथवा अनुच्छेद पर आधारित अन्य उपयुक्त शीर्षक। **1×1=1**

(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक। (केवलं प्रश्नत्रयम्) **3×1=3**

(i) (B) **आधारभूतम्** (ii) (C) **गायन्ति** (iii) (D) **श्रीशंकराचार्यः** (iv) (B) **त्यागः**

खण्डः 'ख' (रचनात्मकं कार्यम्) 15 अङ्काः

2। **प्रार्थनापत्रलेखनम् -** **10×½=5**

(i) सेवायाम्
(ii) महोदयाः
(iii) उद्घोषितः
(iv) अङ्कान्
(v) आवश्यकता
(vi) सच्चरित्रप्रमाणपत्रम्
(vii) अनुगृहीतं
(viii) प्रवेशः
(ix) शीघ्रम्
(x) श्यामः/श्यामा

3। (क) **लघुकथालेखनम् -** **10×½=5**

(i) महिलारोप्यम्
(ii) विशालवृक्षः
(iii) वसति स्म
(iv) अधः
(v) तण्डुलकणान्
(vi) भक्षयितुम्
(vii) जालेन
(viii) हिरण्यकस्य
(ix) मित्रम्
(x) अकृन्तत्

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

अथवा

(ख) संवादलेखनम् - 5×1=5

(i) आर्यावर्तः।

(ii) आर्यशब्दस्य अर्थः श्रेष्ठः।

(iii) भारतं नाम भरत नाम्ना जातम्।

(iv) भरतः दशरथस्य पुत्रः आसीत्।

(v) रामसीताभ्यां सह लक्ष्मणः वनं गतवान्।

4। अनुवाद - (केवलं वाक्यपञ्चकम्) 5×1=5

(i) पुत्रः पित्रा सह ग्रामं गच्छति।

(ii) नदीम् उभयतः /अभितः वृक्षाः सन्ति।

(iii) सरिता प्रतिदिनं विद्यालयं गच्छति।

(iv) बालकाः कक्षायां श्लोकं /श्लोकान् गायन्ति।

(v) वयं सर्वे भ्रमणाय/भ्रमितुं चण्डीगढनगरम् अगच्छाम।

(vi) दिव्या श्वः वाराणसीं गमिष्यति।

(vii) कनिकायाः पिता अध्यापकः अस्ति।

Section C खण्ड ग (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्) 20 अंकाः

5। सन्धिं सन्धिच्छेदं वा (केवलं प्रश्नषट्कम्) 6×1=6

(i) न + अस्ति

(ii) जीवन्नपि

(iii) यथा + इच्छम्

(iv) सहस्रैः + अपि

(v) न + एव

(vi) एतत् + अनुशासनम्.

(vii) भोजः + चापि/भोजश्च + अपि /भोजः + च + अपि

6। समस्तपदं विग्रहं वा (केवलं प्रश्नपञ्चकम्) 5×1=5

(i) (B) **न लूक्षाः**

(ii) (C) **सुमित्रा माता यस्य सः , तत्सम्बुद्धौ**

(iii) (D) **त्रयाणां वर्गाणाम् समाहारः**

(iv) (B) **उचितम् अनतिक्रम्य**

(v) (A) **माता च पिता च**

(vi) (A) **विच्छायं वदनं यस्य सः**

(vii) (A) **गुरुपादानाम्**

7। प्रकृति-प्रत्ययम् (केवलं प्रश्नषट्कम्) 6×1=6

(i) (A) गम् + क्त

(ii) (C) हारितवान्

(iii) (A) बल + मतुप्

(iv) (A) जीव् + शतृ

(v) (B) शिक्ष् + शानच्

(vi) (A) राजकुमारी

(vii) (B) स्वाधीन + तल्

8। उपपद-विभक्तिरूपम् (केवलं प्रश्नत्रयम्) 3×1=3

(i) (C) कुशलात्

(ii) (B) अस्मान्

(iii) (A) आज्ञाम्

(iv) (A) माम्

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

खण्ड घ (i) (पठितावबोधनम्) 25 अङ्काः

9 गद्यांशः इस प्रश्न का मूल उद्देश्य अवबोधन परीक्षण है । बच्चे पर्यायवाची शब्दों का प्रयोग कर सकते हैं। पूर्ण अङ्क दिए जाएँ। आंशिक उत्तर सही होने पर आंशिक अङ्क दिए जाएँ। 5

(अ) एकपदेन उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए ½ अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×½=1

(i) **देवः** (ii) **कर्माणि** (iii) **वेदोपनिषत्**

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) ब्राह्मणाः सम्मर्शिनः युक्ता आयुक्ता अलूक्षाः धर्मकामाः स्युः।

(ii) यानि अनवद्यानि कर्माणि तानि त्वया सेवितव्यानि ।

(iii) अस्माकं सुचरितानि त्वयोपास्यानि।

(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) ब्राह्मणाः (ii) अनवद्यानि। (iii) सुचरितानि

10। पद्यं

इस प्रश्न का मूल उद्देश्य अवबोधन परीक्षण है । बच्चे पर्यायवाची शब्दों का प्रयोग कर सकते हैं। पूर्ण अङ्क दिए जाएँ। आंशिक उत्तर सही होने पर आंशिक अङ्क दिए जाएँ।

(अ) एकपदेन उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए ½ अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×½=1

(i) **गुणम्** (ii) **वसन्तस्य** (iii) **बलम्**

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) मूषकः सिंहस्य बलं न जानाति।

(ii) सिंहस्य बलं करी जानाति।

(iii) वायसः वसन्तस्य गुणं न जानाति।

(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) वायसः

(ii) वली

(iii) वेत्ति

11। नाट्यांशम्

(अ) एकपदेन उत्तरत। प्रत्येक प्रश्न के लिए ½ अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×½=1

(i) ब्रह्मवादिन। (ii) सहकारम् (iii) अवलम्बनस्य

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) मदालसा हसित्वा कुण्डलां प्रति कथयति - नहि जानन्ति ते यदहं तु विवाहबन्धनं स्वीकर्तुं न इच्छामि।

(ii) मदालसा आचार्येति पदं प्राप्य शिष्येभ्यः जीवनकलां शिक्षयिष्यति।

(iii) नारी जीवनयात्रायां कमपि सहचरम् अपेक्षते।

(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत । प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अङ्क। (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2×1=2

(i) त्वम् (कुण्डला) (ii) शिशुभ्यः (iii) मदालसायै /मदालसाकृते

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

12 । (क) **भावार्थ-सम्बन्धी** इस प्रश्न के उत्तर में बच्चे केवल उत्तर लिख सकते हैं। **3×1=3**

(i) मस्तकमध्ये (ii) भुवं (iii) सुस्थिता .

अथवा

(ख)

(अ) (i) न अन्यशासकेन ... चकार।
(आ) (iii) अहं ... कृतवान्।
(इ) (i) मम ... प्राप्स्यामि।

13 । **अन्वय-** (i) धैर्यसागरः (ii) रुष्टेन (iii) अग्रतः **3×1=3**

14 । उचितवाक्यानां मेलनम् **4×½=2**

(i) ईश्वरोऽहमहं भोगी (2) सिद्धोऽहं बलवान् सुखी।
(ii) अपि श्रुताः भवद्भिः (3) मम सखीविचाराः।
(iii) विशेषतः सर्वविदां समाजे (4) विभूषणं मौनमपण्डितानाम्
(iv) नैकेनापि समं गता वसुमती (1) नूनं त्वया यास्यति।

15 । शुद्धार्थस्य चयनम् **4×½=2**

(i) कर्मसन्देहः (ii) लक्ष्मणेन (iii) अल्पभाषिणाम् (iv) रावणनाशकः

(ii) (संस्कृत-साहित्येतिहासस्य सामान्यः परिचयः) 10 अङ्काः

16 । (केवलं प्रश्नत्रयम्) **3×1=3**

(i) **भोजप्रबन्धः** (ii) वेदव्यासः (iii) **आचार्या वेदकुमारी घई** (iv) **अम्बिकादत्त-व्यासः**

17 । (केवलं प्रश्नत्रयम्) **3×1=3**

(i) **प्रारम्भे** (ii) **बाणभट्टः** (iii) **गद्यम्** (iv) **खण्डकाव्यम्**

18 । **4×1=4**

(i) स्वप्नवासवदत्तम् (2) महाकविः भासः।
(ii) नाट्यशास्त्रम् (1) भरतमुनिः।
(iii) नाटकस्य प्रधानम् अङ्गम् (4) अभिनयः।
(iv) हास्यकलाकारः (3) विदूषकः।

****

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in